

JAK BEZPIECZNIE PRACOWAĆ Z BYDŁEM MLECZNYM?

Dorota Michniewicz

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie
ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn, tel./fax 89 535 76 84, 526 44 39
e-mail: sekretariat@w-modr.pl, www.w-modr.pl

WMODR Oddział w Olecku

Aleja Zwycięstwa 10, 19-400 Olecko
tel. 87 520 30 31, 520 30 32, fax 87 520 22 17
e-mail: olecko.sekretariat@w-modr.pl

Dyrektor WMODR

mgr inż. Mateusz Cygan

I Zastępca Dyrektora WMODR

mgr Małgorzata Micińska-Wąsik

II Zastępca Dyrektora WMODR

mgr Paweł Mostowicz

p.o. Dyrektor Oddziału WMODR w Olecku

mgr inż. Magdalena Ronkiewicz

Druk: Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie
ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn
tel./fax. 89 526 44 39, 89 535 76 84
e-mail: redakcja@w-modr.pl, www.w-modr.pl

Nakład: 100 egz.

Wydanie: I

WSTĘP

Bezpieczeństwo hodowcy bezsprzecznie wiąże się z bezpieczeństwem zwierząt. Krowy zadbane, spokojne, które mają zabezpieczone podstawowe potrzeby bytowe, w tym behavior, będą współpracowały z hodowcą, nie stanowiąc dla niego potencjalnego zagrożenia. Natomiast w przypadku, gdy krowa będzie poddawana nowym, nieznanym, stresującym dla niej sytuacjom, opiekun zwierzęcia musi zachować szczególną ostrożność. Nie należy zapominać o tym, że krowa to żywe stworzenie o dużej masie i gabarytach, co już stanowi potencjalne zagrożenie dla człowieka. Hodowca natomiast wykonując codzienne, rutynowe czynności w pracy ze stadem, może stracić czujność, co z kolei może doprowadzić do niebezpiecznych zdarzeń. Mają one miejsce najczęściej w pomieszczeniach inwentarskich, gdzie dochodzi do bliskiego kontaktu człowieka z bydłem. Musimy wykazać szczególną czujność podczas: zadawania paszy, usuwania obornika, doju, zabiegów zootechnicznych. Podobnie w sytuacji czyszczenia pomieszczeń inwentarskich ze zwierzętami w środku, ich przepędzania i załadunku na środki transportu.

Hodowca znający swoje stado i jego zachowania, będzie wiedział jak z nim umiejętnie postępować i obchodzić, redukując do minimum stres u zwierzęcia, zapewniając odpowiedni dobrostan, tym samym stwarzając sobie dobre i bezpieczne miejsce do pracy. O tym jak bezpiecznie pracować z bydłem, powiemy w kolejnej części niniejszej publikacji.

1. NAJCZĘSTSZE PRZYCZYNY WYPADKÓW ROLNIKÓW PODCZAS OBSŁUGI BYDŁA

Wśród najczęstszych przyczyn wypadków rolników podczas pracy z bydłem wyróżnia się:

- śliskie i zanieczyszczone powierzchnie w budynkach inwentarskich, najczęściej obornikiem, mlekiem, paszami lub płynami czyszczącymi. Rolnik powinien na bieżąco usuwać wszelkie zanieczyszczenia, dbać o dobrą wentylację w oborze, a w miejscach szczególnie niebezpiecznych (mokrych) zamontować maty antypoślizgowe;
- poruszanie się po nierównej powierzchni, na której występują takie przeszkody jak: rury, kable, uskoki i nierówności. Dodatkowo wady konstrukcyjne budynków, schodów, przejść, jak na przykład niezabezpieczone kanały gnojowe. W takim przypadku konieczne jest wyróżnienie i zabezpieczenie tych miejsc np. taśmą, farbą czy też oznaczenie znakami ostrzegawczymi;
- niezabezpieczone otwory zrzutowe i kanały gnojowe. Należy niezwłocznie je zabezpieczyć wyposażając w barierki ochronne, listwy przypodłogowe, poręcze, uchwyty, aby nie dochodziło do upadków;
- wady konstrukcyjne stanowisk dla zwierząt, ciasne pomieszczenia, stłoczenie zwierząt, brak wydzielonych korytarzy paszowych i gnojowych. Należałoby poprawić warunki bytowe w oborze, uwzględniając wielkość stada i wiek poszczególnych zwierząt. Zapewnienie odpowiedniej wielkości i układu stanowisk umożliwi bezpieczną obsługę zwierząt bez konieczności wchodzenia między nie;
- nieodpowiednie lub zniszczone obuwie. Należy do pracy ze zwierzętami nosić stabilne, antypoślizgowe obuwie, które zapewni odpowiednią przyczepność do podłoża, jednocześnie usztywniając nogę w stawie skokowym.

2. STAN BHP PRZY CHOWIE I HODOWLI BYDŁA

2.1. BHP w budynkach inwentarskich

W pomieszczeniach inwentarskich niedopuszczalne jest umieszczanie progów w otworach drzwiowych. Jeżeli występują stopnie, schody lub progi, należy je wyraźnie oznaczyć żółto-czarnymi pasami ostrzegawczymi. W nowych lub modernizowanych budynkach inwentarskich należy zastosować takie rozwiązania techniczne, które ułatwią pracę przy dowozie i zadawaniu pasz, usuwaniu odchodów zwierzęcych oraz pojeniu zwierząt.

W budynkach inwentarskich powinny być co najmniej 2 wyjścia ewakuacyjne odpowiednio oznakowane. Budynek, w którym przebywają zwierzęta, powinien spełniać wymagania ewakuacyjne, tj.: odległość od najdalszego stanowiska dla zwierząt do wyjścia ewakuacyjnego nie powinna przekraczać przy ściółkowym utrzymaniu zwierząt – 50 m, a przy bezściółkowym – 75 m. Przy bezściółkowym utrzymaniu bydła, jeśli jego liczba nie przekracza 15 sztuk, należy stosować co najmniej jedno wyjście ewakuacyjne. Natomiast w budynku przeznaczonym dla większej liczby zwierząt wymagane są co najmniej dwa wyjścia. W przypadku pomieszczeń podzielonych na sekcje – co najmniej jedno wyjście ewakuacyjne z każdej sekcji.

Duże ryzyko dla hodowcy stanowi praca z karmiącymi krowami. Łatwo je zdenerwować, szczególnie wtedy, gdy czują, że cielę jest zagrożone. Podobnie w sytuacji obsługi krowy tuż po ociełnieniu. Należy zachować wówczas szczególną ostrożność, zwłaszcza kiedy znajdziemy się pomiędzy cielęciem a matką, nade wszystko podczas ważenia lub zakładania kolczyków nowonarodzonemu cielęciu. Zalecana jest w takiej sytuacji jakaś bariera lub ochrona.

2.2. BHP przy obsłudze bydła

Przy obsłudze bydła, w szczególności buhajów, należy zachować szczególną ostrożność. Z buhajami powinni pracować wyłącznie silni, zdrowi mężczyźni, nie dopuszcza się kobiet i dzieci.

Do prowadzenia zwierząt należy używać linek, łańcuchów i powrozów, pamiętając jednocześnie, aby nie owijać ich wokół dłoni. Możemy narazić się na uraz w przypadku, gdy zwierzę splecsze się i szarpnie pociągając za sobą prowadzącego. Buhaje do 12 miesiąca życia powinny być prowadzone na uwiązaniu o długości co najmniej 1,5 m, wpiętym w kółko nosowe, w obecności drugiej osoby.

Do obsługi bydła nie powinny przystępować osoby, z którymi zwierzęta nie są oswojone. Wyklucza się również osoby agresywne, będące pod wpływem alkoholu lub silnie pachnące np. alkoholem, krwią, benzyną, środkami chemicznymi lub preparatami weterynaryjnymi. Bydło w sytuacji pojawienia się w jego otoczeniu jakiegoś nowego czynnika zaczyna być niespokojne. Mówimy tu o nieznannej osobie, dźwiękach, zapachach, innych zwierzętach, hałasie czy błysku światła.

Obsługujący bydło musi być cierpliwy i opanowany. Zbliżając się do krowy należy zwracać się cichym, spokojnym głosem lub w inny sposób zasygnalizować swoją obecność. W ten sposób zwiększa się prawdopodobieństwo, że zwierzę będzie spokojne. Bydło, z uwagi na rozłożenie oczu po bokach głowy, dostrzega to, co jest przed nim. Dlatego do krów należy podchodzić z boku lub przodu. Krowy mają również słabą percepcję głębi. Jeśli dostrzegą na swojej drodze coś nieznanego, np. cień lub mgła, potrafią zatrzymać się sprawdzając nogą podłoże przed wykonaniem kolejnego kroku. Stąd zalecenia, aby stosować w budynkach inwentarskich rozproszone, równomierne oświetlenie, co minimalizuje cienie i jasne punkty.

Na terenie gospodarstwa powinno znajdować się wydzielone pomieszczenie, które w razie potrzeby będzie służyło jako izolatka dla chorych lub agresywnych zwierząt. Pozwoli to w przypadku zwierząt chorych na zahamowanie rozprzestrzeniania się choroby. Natomiast odseparowanie zwierząt agresywnych od reszty stada z kolei zapobiegnie dalszemu rozwojowi stresu u pozostałych sztuk. W przypadku wyprowadzenia buhaja należy użyć drążka zakładanego do kółka nosowego. W sytuacji zwierzęcia mocno rozdrażnionego, silnego należy wspomóc się drugą osobą, jednocześnie zakładając na głowę buhaja mocny, skórzany kantar.

2.3. BHP podczas transportu bydła

Podczas transportu bydła należy zachować wiele środków ostrożności.

Rampa załadunkowa powinna być czysta i w dobrym stanie technicznym. Przed załadunkiem trzeba sprawdzić przyczepę, czy jest czysta bez żadnych zagrożeń typu luźne deski, gwoździe czy inne. Podłogę należy zabezpieczyć np. ściółką, aby ograniczyć przesuwanie się zwierząt i zapobiec poślizgnięciom. Należy sprawdzić, czy ciężar jest równomiernie rozłożony na bokach przyczepy.

Prowadząc pojazd z ładunkiem w postaci żywych sztuk bydła trzeba zachować umiarkowaną prędkość, wolne tempo mając dodatkowo na uwadze, że poruszające się zwierzęta mogą zmienić równowagę przyczepy. Podczas rozładunku daj bydłu czas na spokojne zejście z rampy, pamiętając, że zwierzęta będą podążać jedno za drugim.

2.4. BHP na trasie przepędu bydła

Do przepędu bydła powinna być wyznaczona specjalna trasa, oddzielona od przydomowej części gospodarstwa. Przepędzanie zwierząt stadnych, gdy grupa liczy powyżej 50 sztuk – powinny nadzorować dwie osoby. Dużym zagrożeniem dla hodowcy jest przepęd bydła po przezwie zimowej, które jest wówczas niecierpliwe i zdezorientowane. Aby przepęd był bezpieczny i w miarę sprawny, dobrze jest wytyczyć trasę za pomocą zabezpieczeń elektrycznych wzdłuż ścieżki i wokół pastwiska. Należy pilnować stado, aby żadne zwierzę nie uciekło i nie wtargnęło niespodziewanie na drogę, po której poruszają się pojazdy. Takie zdarzenie może mieć tragiczne w skutkach konsekwencje. Pastwisko również powinno być dobrze zabezpieczone, aby uniemożliwić zwierzętom ewentualne próby wydostania się poza jego obręb.

2.5. BHP podczas pracy z bydłem, uszkodzenia, skaleczenia, wypadki wśród rolników

Obsługa bydła, w tym m.in. obsługa maszyn i urządzeń do pracy z bydłem, np. obsługa ręczna w mleczarni, wiąże się z powtarzaniem czynności takich jak: udój, podnoszenie wiader, pchanie, ciągnięcie, toczenie, trzymanie, krępowanie zwierząt lub przenoszenie przedmiotów. Może dojść do nadwyrężeń, uszkodzeń mięśni, ścięgien, więzadeł. U rolników często dochodzi do zmian przeciążeniowo-zwyrodnieniowych takich jak np. cieśń nadgarstka czy urazy kręgosłupa. Możemy to wyeliminować lub chociaż zminimalizować poprzez unikanie długotrwałych, jednostajnych obciążeń. Należy ograniczyć czas wykonywania powtarzalnych, długotrwałych prac ręcznych, unikanie ręcznego przepychania czy przenoszenia zwierząt stosując wózki transportowe do przewożenia ciężkich ładunków.

Podczas podnoszenia większych gabarytów (np. cielęcia) należy odpowiednio przykucnąć przysuwając do siebie podnoszony przedmiot, a następnie pomału wstać. Unikniemy w ten sposób niepotrzebnego szarpnięcia, ochronimy kręgosłup i kolana.

Przy pracy z bydłem często dochodzi do otarć, skaleczeń, odrapań a czasami nawet poparzeń. Istotnym jest, aby nie lekceważyć tego typu obrażeń, a po zakończonej pracy jak najszybciej zdezynfekować, opatrzyć i zabezpieczyć rany i skaleczenia.

2.6. BHP a odzwierzęce choroby zawodowe

Dbanie o higienę osobistą, odpowiednia odzież robocza, zabandażowane rany na odkrytych częściach ciała, pozwolą zapobiec zoonozom, czyli chorobom odzwierzęcym.

Osoby pracujące z bydłem powinny być poddawane szczepieniom ochronnym. Do pracy przy osobnikach chorych czy podejrzanych o chorobę należy za każdym razem zakładać rękawice i buty gumowe oraz maski ochronne. Kobiety w ciąży lub karmiące piersią nie mogą obsługiwać zwierząt, u których jest podejrzenie chorób zakaźnych i inwazyjnych.

Zoonozą można się zarazić poprzez kontakt ze skażonym nawozem, wodą, ziemią, paszą, wydalninami i wydzielinami zakażonych zwierząt, tj. moczem, płynem owodniowym a nawet mlekiem.

Jedną z najczęściej występujących chorób jest brucelloza, wywoływana przez bakterie z grupy *Brucella*. Do zakażenia dochodzi drogą pokarmową, np. poprzez spożycie surowego mleka, przez skórę, spojówki i błony śluzowe, wskutek kontaktu bezpośredniego z chorym zwierzęciem lub drogą wziewną. Stąd zalecenie unikania spożywania produktów pochodzenia zwierzęcego potencjalnie skażonych bakteriami, czyli surowego mięsa oraz niepasteryzowanego mleka i jego przetworów.

Kolejną zoonozą jest leptospiroza, w przypadku której czynnikiem zakaźnym również są bakterie. Człowiek jest szczególnie wrażliwy na zakażenie leptospirami. Do zakażenia dochodzi bez-

pośrednio przez jamę ustną, uszkodzoną skórę, spojówki, błonę śluzową nosa, naturalne otwory ciała oraz pośrednio przez spożycie mięsa zakażonych zwierząt. Choroba szerzy się również przez żywność, wodę i glebę zanieczyszczoną leptospirami.

Transmisji zakażenia zapobiega używanie odzieży ochronnej, gumowych rękawic, przestrzeganie zasad higieny, ochrona ciała przed skaleczeniami i toaletą ran. Z uwagi na możliwość transmisji zakażenia drogą pokarmową odpowiednie przygotowanie pokarmu, picie wody wolnej od leptospir przerywa łańcuch epidemiologiczny.

Aby uniknąć chorób odzwierzęcych, należy przestrzegać podstawowych zasad:

- nie dotykać oczu i ust nieumytymi rękami;
- nie jeść brudnymi rękami;
- nie używać w domu naczyń służących do pojenia zwierząt;
- zakładać odpowiednią odzież ochronną;
- pomieszczenia, w których przebywają zwierzęta, utrzymywać w czystości, dezynfekować systematycznie urządzenia pracujące z bydłem.

PODSUMOWANIE

Hodowla bydła - to sztuka i zarazem nauka właściwego obchodzenia się z bydłem. Bezpieczne obchodzenie się ze zwierzętami pozwoli zapobiec wypadkom, wszelkiego rodzaju obrażeniom a nawet śmierci.

Nie należy zapominać, że duże zwierzęta gospodarskie stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa obsługującego. Bezpieczne obchodzenie się z bydłem chroni zwierzęta tak samo, jak chroni ludzi, którzy się nimi zajmują.

Krowy to zwierzęta stadne, lubiące towarzystwo innych, ciekawskie, potrzebujące hierarchii. Nagły stres, niespodziewane zmiany, choroba mogą wywołać u bydła niekontrolowane odruchy, kiedy to zwierzę może zagrozić hodowcy, ale również same sobie.

Zwracając uwagę na dobrostan zwierząt, uwzględniając ich potrzeby, możemy być spokojni o bezpieczeństwo własne i zwierzęcia, które odpłaci nam wysoką produkcją, a my będziemy mogli je użytkować jeszcze wiele lat.

Literatura:

- *Jak bezpiecznie pracować z bydłem mlecznym? Materiały z opracowań KRUS - <https://www.gov.pl/web/krus/jak-bezpieczne-pracowac-z-bydlem-mlecznym>*
- *A. Lewandowska, 5 sposobów na pracę z bydłem, Top Agrar.pl, X 2017 r.*
- *B. Miller B, Jak prawidłowo obchodzić się z bydłem i innymi zwierzętami gospodarskimi, 2021 r.*
- *Poradnik bezpiecznego obchodzenia się z bydłem, Praca zbiorowa, 2012 r.*

Adresy Zespołów Doradców:

■ BARTOSZYCE , ul. Kętrzyńska 45A, tel. (89) 762 22 05
■ BRANIEWO , ul. Kościuszki 118, tel. (55) 243 28 46
■ DZIAŁDOWO , ul. Polna 6/20, tel. (23) 696 19 75
■ ELBLĄG , ul. Nowodworska 10B, tel. (55) 235 32 36 • Pastęg, ul. Bankowa 25, tel. (55) 248 55 04
■ EŁK , ul. Zamkowa 8, tel. (87) 621 69 67
■ GIŻYCKO , ul. Przemysłowa 2, tel. (87) 428 51 99
■ GOŁDAP , ul. Wolności 20, tel. (87) 615 19 57
■ IŁAWA , ul. Lubawska 3, tel. (89) 649 37 73 • Lubawa, ul. Towarowa 5, kom. 665 880 204
■ KĘTRZYN , ul. Powstańców Warszawy 1 (budynek Społem), tel. (89) 751 30 93
■ LIDZBARK WARMIŃSKI , ul. Krasickiego 1, tel. (89) 767 23 10
■ MRAĞOWO , ul. Boh. Warszawy 7A/2, kom. 665 960 423
■ NOWE MIASTO LUBAWSKIE , ul. Kazimierza Wielkiego 5, kom. 665 690 332
■ NIDZICA , ul. Słowackiego 17, kom. 665 960 367
■ OLECKO , Al. Zwycięstwa 10, tel. 665 910 617
■ OLSZTYN • Biskupiec, ul. Niepodległości 4A, tel. (89) 715 22 59
■ OSTRÓDA , Grabin 17, kom. 665 990 519 • Morąg, ul. Dworcowa 13, tel. (89) 757 47 61
■ PISZ , ul. Warszawska 5, tel. (87) 423 20 33
■ SZCZYTNO , ul. Józefa Narońskiego 2, kom. 665 892 933
■ WĘGORZEWO , Plac Wolności 1B, tel. (87) 427 12 21

FIRMA GODNA
ZAUFAŃIA

